

Ο ΚΟΨΟΠΟΔΑΡΟΣ

(ΔΙΗΓΗΜΑ)

Στήριξ ἀσοιβή καὶ πολυάγαπημένη μου ἀδείγοιδα.
Βασιλική Σ. Μαριαμίζη.

ΣΤΟΝ τόπο μας εῖχαμε δυὸς δάσκαλους, τὸν δάσκαλο τὸν Πήττα
καὶ τὸ δάσκαλο τὸν Κοψοπόδαρο.

Αλλα βέβαια γίτανε τὰ πραγματικά τους δύναματα, ἂν διμως δὲν τοὺς ἔλεγες μὲ αὐτὰ τὰ παρανόμια, γίταν ἀδύνατο νὰ τοὺς εἴργῃς.

Ο Πήττας, ποῦ γίταν ἐντόπιος, ἔλεγονταν Ἀριστείδης Παπασημάκης τοῦ Κοψοπόδαρου, ποῦ γίταν ἔνος, ίσως καὶ νὰ μὴν ἔμαθα ποτὲ τὸ σνομα ὅπωσδήποτε αὐτὴ τῇ στιγμῇ δὲν τὸ θυμοῦμαι· ίσως ἀργότερα νὰ τὸ θυμηθῶ.

Ο δάσκαλος δ Πήττας, δ καὶ διευθυντής τοῦ σχολείου μας, γίτανε σωστὸς ἀφεντάνθρωπος· μεσόκοπος, εὗπορος πολύ, κοντόχονδρος, κοιλαρᾶς, καλοσθρεμένος καὶ καλονδυμένος, κρατοῦσε πάντα ἔνα χονδρόκοκκο κεχριμπαρένιο κομπολόγι, καὶ μιλοῦσε ἀργά-ἀργά καὶ ἐπιδηλητικά. Ήτανε διμως πολὺ τεμπέλης καὶ ἀπὸ γράμματα, ὅπως ἔλεγαν, δὲν γίνεται πολλά· τούλαχιστον ἄκουγα τὸ μακαρίτη τὸν πατέρα μου νὰ λέγῃ συγνά:

— Μπορεῖ νάναι θεές δ Πήττας, μὰ τὰ γράμματα τὰ ἔρομε δμοια.

Πήττα τὸν είχαν βράλλη, γιατὶ καὶ στὰ ἄλλα του γίτανε καλοφαγῆς, πρὸ πάντων διμως ἀγαποῦσε τίς πήττες· καὶ δχι μόνον νὰ τίς τρώῃ τοῦ ἀρεσε, ἄλλὰ καὶ νὰ ἐπιστατῇ δ ἴδιος στὸ φκιάσιμο, καὶ νὰ τίς περιγράψῃ ἔπειτα μὲ τόση σοβαρότητα, κάνοντας καὶ διάφορες χειρονομίες, σὰν νὰ μιλοῦσε γιὰ τὸ νόμο τῆς παγκοσμίου ἔλεεως, καὶ μὲ τόση λιχουδιά, ὥστε ἔλεγες πῶς τίς γεύεται· ἄλλη μιὰ φορά.

Ο δεύτερος δάσκαλος, δ Κοψοπόδαρος, καταγονταν ἀπὸ κάποιο χωριὸ τῆς Ἡπείρου· γι' αὐτό, ἀν καὶ είχε χρόνια πολλὰ στὸν τόπο μας, διατηροῦσε ἀκόμα τὴν ἡπειρωτικὴ προφορά του «σ'λιέου» «χαλιασά μου» κ.τ.τ.

Ητανε ὑπερβολικὰ φγλός καὶ ἀδύνατος σὰν βέγγα. ἀξούριστος πάντα καὶ κακοντυμένος σὰν ζητιάνος, ὁ τελειότερος δὲ τύπος τοῦ φιλαργύρου, «ἀφωρισμένος», «ἔγγνταβελόνγης», ὅπως τὸν ἔλεγαμε με-

ταξύ μας, σταν μᾶς ἔδερνε γιατί και ἔδερνε ἀλύπητα. Καὶ τὸ παράνομά του δὲ «Κοφοπόδαρος» στὴ φιλαργυρία του τὸ χρεωστοῦσε.

Μιὰ φορά, καθώς λέγανε, γελάστηκε κι' ἀγόρασε ἐνα ζευγάρι ἀκριβὰ στιβάλια· ἀλλὰ ὅστερα τὸ μετάνοιωσε καὶ τὰ πῆγε πίσω, διαγκάρης ὅμως δὲν τὰ δέχθηκε· αὐτὸς τότε, δι' ἀφιλότιμος, τὶ σοφίσθηκε, γιὰ νὰ τοῦ βαστάξουν περισσότερο! «Ἐκαμε τάχα πῶς πάτησε κάποιο γυαλί καὶ τοῦκοψε τὸ ποδάρι· ἐτύλιξε μὲ κουρέλια τὸ ἐνα του ποδάρι καὶ περιπατοῦσε ἔτσι, δσο ποῦ χάλασε τὸ ἐνα στιβάλι· τότε τύλιξε τὸ ἄλλο ποδάρι μὲ τὰ κουρέλια, καὶ φόρεσε τὸ ἄλλο στιβάλι. Ἡτανε ὅμως δι Κοφοπόδαρος ἐργατικώτατος, καὶ στὰ γράμματα δὲν τῷγαιναν οὔτε οἱ καθηγηταί.

Καὶ πάντα διάδαζε· βιβλία δὲν ἀγόραζε, ἀλλὰ δὲν ἐμάθαινε πῶς είχε κάνεις βιβλία, τὸν ἐπλησιάζε, τὸν ἐκολάκευε, τὰ δανειζονταν καὶ τὰ διάδαζε· τὰ φύλαγε δὲ μὴ στάχη καὶ μὴ βρέχη καὶ τὰ ἔαναδινε. Πρὸ πάντων ἐδανειζονταν ἀπὸ τὸν Πήττα, ποῦ είχε κληρονομήσῃ μιὰ μεγάλη βιβλιοθήκη ἀπὸ ἐνα θεῖο τῆς γυναικός του, ἵπτροφιλόσοφον· δι Πήττας ὅμως δὲν ἀδειαζε ἀπὸ τὰ γλέντια καὶ τὴν πρέφα νὰ τάνοιξη, καὶ ὅλα τὰ ἔκοπκάλιασε δι Κοφοπόδαρος. Γ' αὐτὸ καὶ δι μακαρίτης δι πατέρας μου ἔλεγε:

— Μπορεῖ νᾶχη δλα τὰ κακὰ τοῦ κόσμου δι Κοφοπόδαρος, ἀπὸ γράμματα ὅμως είναι τοίτα τὸ τομάρι του.

Αὐτὸ δὰ τὸ καταλαβκίναμε ὡς καὶ μεῖς, ποῦ γίμαστε παιδιά· καὶ τὸ καταλάβαμε ἀκόμα καλύτερα, σταν εἰδαμε τὸν Πήττα νὰ πάρῃ τὸν Κοφοπόδαρο δάσκαλο στὸ κορίτσι του, τὴν Κοῦλα.

«Η Κοῦλα αὐτὴ ἥτανε τὸ μοναχὸ παιδί του δασκάλου τοῦ Πήττα, ἐνα ξανθὸ καὶ ἀσθενικὸ πλασματάκι, μὲ κάτι ματάκια βαθυγάλαζα σὰν μενεξέδεσ, γεμάτη ἀπὸ καλωσύνη καὶ γλύκα, καὶ κάτι ματόκλαδα μακρυά καὶ σὰν μεταξωτά.

«Ο πατέρας της, δὲν ξεύρω γιὰ ποιὸ λόγο, δὲν τὴν ἔβανε στὸ σχολεῖο τῶν κοριτσιῶν, ἀλλὰ τὴν ἔφερνε στὸ δικό μας. Κ' ἥτανε στὸ σχολεῖο μας ἀληθινὴ χαρὰ κ' εὐλογία τοῦ Θεοῦ ή μικρὴ Κοῦλα.

«Ἄν καὶ βλέπαμε τὴν προτίμησι ποῦ τῆς ἔκκυνε κι' δι πατέρας της καὶ δι Κοφοπόδαρος, κάνεις μας δὲν ἐζήλευε· τὸ βρίσκαμε πολὺ φυσικὸ νὰ τὴν ἀγαπάῃ ὡς κι' αὐτὸς δι ἀφωρισμένος, ἀφοῦ κανεῖς δὲν ἔγνωρισε τὴν Κοῦλα χωρὶς νὰ τὴν ἀγαπήσῃ, οὔτε γέρος οὔτε νέος οὔτε ἀρσενικός οὔτε θηλυκός.

Πόσες ἀταξίες καὶ πόσα μικροκακουργήματα συνηθισμένα στὰ παιδιά θὰ κάναμε, ἀν δὲν φοδώμαστε μήν κάμωμε τὴν Κοῦλα νὰ κλάψῃ! γιατί καὶ ἔκλαιε τὸ σκασμένο μὲ τὸ τίποτε.

Τὸ Χούνινη νὰ σταυρώναμε; αὐτὴ ἔκλαιε· σὲ κάνενα σκυλὶ νὰ θέλαιμε νὰ δέσωμε τενεκὲ «γιὰ νὰ πάγ στὸ δήμαρχὸ του;» κλάψηματα ή Κοῦλα: «μή, μὴ τὸ καϊμένο!» Γ' α κάνενα κονδύλι ἦ γραμματόσημο νὰ μαλώναμε, στὴ μέση ή Κοῦλα μὲ τὰ δάκρυα.

— Νά! πάρτε τὰ δικά μου καὶ μὴ μαλώνετε.

«Η Κοῦλα σκόρπιζε τριγύρφ της, σᾶν ἀχτιδες, τὴν γίμερότητα καὶ τὸν ιπποτισμὸ ἀκόμα καὶ στὰ χειρότερα ἀγρίμια τοῦ σκολειοῦ

μας, ώς και στὸν Κώστα τὸν Παρέολα, ποῦ ἀλλοτε δὲν ἀφγνε γάτα νὰ μὴν γδάρη γιὰ νὰ κάμη τὸ τομάρι της ντέλψι.

Απὸ τὴν τρίτη ὅμως τάξι ἡ Κοῦλα ἔψυχε ἀπὸ τὸ σχολεῖο μας· ἀλλοι λέγανε πῶς ἀρρώστησε και γι' αὐτό, και ἀλλοι πῶς μεγάλωσε και θὰ τὴν παντρεύανε· ἀλλὰ και ποῦ ἔψυχε, τί; ἂμα ἔθλεπε συμμαθητὴ της ἀπὸ μακριά, ἀφηγε κάθε συντροφιὰ κι' ἔτρεχε νὰ τὸν κράξῃ μὲ τόνομά του, νὰ τὸν φιλέψῃ ὅτι εἰχε, νὰ τὸν ῥωτήσῃ γιὰ σᾶλα τὰ ἀλλα παιδιά, νὰ κλάψῃ ἂν μάθαινε πῶς κάνενα ἀρρώστησε ἢ πῶς τῶδειρε σκληρὰ ὁ Κοφοπόδαρος.

Αὐτὸς ὅμως ὁ σκληρὸς δαρμός ὁ τόσο ἀλλοτε συνηθισμένος, ὅσο πήγαινε και γίνονταν ἀραιότερος· τὸ εἶχαμε παρατηρήσῃ ἀπὸ τὸν καιρὸ ποῦ ἡ Κοῦλα ἦλθε στὸ σχολεῖο μας, δι τὸ ἀφωρισμένος ὁ Κοφοπόδαρος ποτὲ δὲν ἔθερνε παιδὶ μπροστά της· ἐμάνιαζε, ἐσκύλιαζε, δάγκωνε τὰ δάχτυλά του, μὰ χέρι ἀπάνω σὲ παιδὶ δὲν ἀπλωνε μπροστὰ στὴν Κοῦλα. Μὰ και βίστερα, ποῦ δ πατέρας της τὸν πῆρε δάσκαλο τῆς Κοῦλας στὸ σπίτι, τὸ ξύλο στὸ σχολεῖο μας ἔπειφτε πολὺ ἀραιότερα· δταν μάλιστα δ δαρμένος μαθητὴς τύχαινε νὰ εῦρῃ τὴν Κοῦλα στὸ δρόμο και νὰ τῆς τὸ πῆ, δύσκολο ἦταν νὰ τὶς ξαναφάγῃ ἀπὸ τὸν Κοφοπόδαρο.

Ἐννοεῖται δτι ἂμα τὸ καταλάδαμε αὐτό, λίγοι ἦταν τόσο δειλοὶ ἢ τόσο ἀτυχοὶ ωστε νὰ μὴν κάμουν στὴν Κοῦλα τὰ παράπονά τους.

Ἄλλὰ δὲν εἶχε ἀλλάξῃ μοναχὰ· εἰ αὐτὸς δ τρόπος τοῦ Κοφοπόδαρου. Αὐτός, παιδὶ μου, ἀπὸ τὸν καιρὸ ποῦ γίνηκε ἴδιαιτερος δάσκαλος τῆς Κοῦλας και τὴν ἔθγανε κάποτε και περίπατο, γίνηκε ἀλλος ἄνθρωπος. Θαῦμα θαυμάτων! μετρίασε και τὴ φιλαργυρία του και τὴν κακοπέρασί του· ντύνονταν, ποδένονταν, ἔπιασε ἔνα σπίτι· ὑποφερτό, ἔτρωγε, πλύνονταν, ξυρίζονταν, κάθονταν ἀκόμα και στὸ μεγάλο καφενεῖο ποῦ ἦταν ἀπέναντι στὸ σπίτι τοῦ Πήττα. "Ολοι κάναντε τὸ σταυρό τους γιὰ τὴ μεταβολή. Αὐτός, δταν τούκαναν καμπιά σχετικὴ ἐρώτησι, ἀπαντοῦσε:

— Αῖ! παιδὶ μου, γήρασα, θέλω λίγη καλοπόρεψι, χαλασιά μου· δόξα σοι δ Θεός ἔδαλχ και δυό παραδάκια στὴν πάντα γιὰ τὰ τελευταῖα μου· λέω, ἀς ζήσω κ' ἐγώ σὰν ἄνθρωπος.

Απὸ κάθε ἀλλη ὅμως μεταβολὴ περισσότερο θαυμάζαμε τὴ μεταβολὴ στὴν ἔκφρασι τοῦ προσώπου του.

Θυμοῦμαι μιὰ μέρα — ἐγώ τότε ἤμουνα στὸ γυμνάσιο — ποῦ τὸ εἶχαμε σκάσῃ κανόνι και πήγαμε στὰ Ἡράκα νὰ παιξωμε τὸ κλέφτικο· κάνομε ἔτσι και βλέπομε τὸν Κοφοπόδαρο μὲ τὴν Κοῦλα· ἦταν τώρα ἡ Κοῦλα γυναικοῦλα σωστή· ἀδύνατη πάντα, ἀλλὰ σχηματισμένη μὲ μακρύτερα φουστανάκια, μὲ σηκωμένα τὰ ξανθά της μαλλιά και μ' ἔνα καπέλλο φάθινο μὲ ἔνα μεγάλο στάχυ ποῦ τῆς πήγαινε πολὺ ὅμμιορφα.

Στέκονταν ἐμπρός στὸ ἄγαλμα τοῦ Βύρωνος και δ Κοφοπόδαρος κρατοῦσε ἔνα βιβλίο στὸ χέρι και κάτι τῆς ἔλεγε μὲ ζωηρότητα.

— «Μωρέ! δ Κοφοπόδαρος μὲ τὴν Κοῦλα»· εἴπαμε ὅλοι· «πάμε νὰ τόνε σταυρώσωμε.

‘Ο δὲ Ἀνδρέας, ἔνας μεγάλος συμμαθητής μας, που εἶχε ἔλθη
ἀπὸ τὸ γυμνάσιο τῶν Πατρῶν, προχωρημένος πολὺ στὴν κακία, εἶπε:

— Ἐγώ, μωρὲ παιδιά, στοιχηματίζω πᾶς δὲ Κοφοπόδαρος τάχει
φκιασμένα μὲ τὴν Κοῦλα.

‘Ἐπήγαμε νὰ τὸν πνέωμε δῆλοι, δσοι τὴ γνωρίζαμε τὴν Κοῦλα
ἀπὸ μικρή’ ἔνας μάλιστα, ποῦ ήτανε καὶ λίγο συγγενής της, ήθέ-
λησε νὰ τὸν βαρέσῃ, ἀλλὰ ἡμεῖς τὸν ἐμποδίσαμε.

‘Ως τόσο πλησιάσαμε μὲ διάθεσι νὰ πειράξωμε τὸν Κοφοπόδαρο.
“Οταν ὅμως σταθήκαμε τριγύρω, ἡ Κοῦλα σήκωσε τὰ μενεζέδενια
ματάκια της, καὶ μὲ τὴ γλυκειά της φωνίτσα καὶ τὸ ἀγγελικό της
χαρόγελο, μᾶς εἶπε:

— Καλημέρα, παιδιά! καθῆστε νάκούσετε καὶ σεῖς» καὶ ᾧτησε
τὸ δάσκαλό της:

— Νὰ μείνουν;

— Γιατί νὰ μὴ μείνουν! εἶπε δὲ Κοφοπόδαρος· ἀφοῦ θέλησε ἐσύ!

— Ἐγώ νὰ μὴ θέλω! — εἶπε ἡ Κοῦλα — γιὰ τοὺς συμμαθητάς
μου, ποῦ μάγαπούσαν τόσο!

— Κι’ ἀλήθεια σ’ ἀγαπούσαμε, Κοῦλα· εἶπαν οἱ μεγαλύτεροι.

— Τὸ ξέρω· εἶπε ἡ Κοῦλα.

Κάθε διάθεσι γιὰ πειραγμα μᾶς ἔφυγε τότε, καὶ σταθήκαμε
νάκούσωμε. Τῆς διηγούνταν τὸ βίο τοῦ Βύρωνος, δσα δηλ.: ἐπρεπε
νὰ τῆς διηγηθῇ· γιατὶ ἔπειτα ποῦ κ’ ἔγω τὰ ἐδιάβασα, εἶδα πῶς
πολλὰ δὲ Κοφοπόδαρος εἶχε παραλείψη τότε.

Τῆς εἶπε γιὰ τὴν ἀριστοκρατικὴν καταγωγὴν, τὴν ὅμμορφιά
του, τὸ ἐλάτωμα τῆς κουτσαμάρας ποῦ εἶχε, γιὰ τὴν ἔξηπνάδα
του, τὴ μεγαλοφυχία του, τὰ ώραια του αἰσθήματα πρὸς τοὺς ἀδυ-
νάτους, πρὸ πάντων γιὰ τὴν ἀγάπη του πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ
τὴν ἀπόφασι ποῦ ἔλαβε νὰ ἔλθῃ νὰ πολεμήσῃ στὸν ἀγῶνα της, καὶ
ἀφήνοντας τὰ καλὰ τοῦ Θεοῦ ποῦ εἶχε στὴν Ἀγγλία, νὰ κακοπα-
θήσῃ στὴν πατρίδα μας, ποῦ ἀκόμα τότε εὑρίσκονταν σχεδόν στὴ
βαρβαρότητα.

Τῆς ἀνάφερε καὶ κᾶποιο στίχο τοῦ Σολωμοῦ, νομίζω, ποῦ λέει:

Ποῦ θὰ πάῃ; βουνὰ καὶ λόγγοι
καὶ λαγκάδια ἥχολογοῖν
ποῦ θὰ πάῃ; στὸ Μεσολόγγι,
κι’ ἄλλοι ἀς μὴ ζηλοφθοροῖν

καὶ τέλος τῆς ἔκαμε μιὰ συγκινητικὴ περιγραφὴ τῶν τελευταίων
στιγμῶν του καὶ ὅτι πεθαίνοντας ἔκραξεν· «Ἀδα μου, κόρη μου,
Ἐλλάς μου». Τότε ἀνοίξε τὸ βιβλίο καὶ τῆς ἐδιάβασε μερικές στρο-
φές ἀπὸ τὸ Μαζέππα, τὴ Νύμφη τῆς Ἀρύδου, τὴν πολιορκία τῆς
Κορίνθου, καὶ ἀπὸ τὸ δεύτερο ἔσμα τοῦ Τσίλ-Ἀρόλδου.

Τὰ μάτια τῆς Κούλας ἔτρεχαν σὰ βρύσι· ἔμεις τὸν ἀκούγαμε
ἐκστατικοί. Τόσο ὅμμορφα πράγματα καὶ τόσο ὅμμορφα εἰπωμένα,
ἔγγαιναν ἀπὸ τὸ σόμα τοῦ Κοφοπόδαρου!

‘Αλλὰ καὶ τὸ πρόσωπο ἐκεῖνο, εἴτανε τάχα τὸ ίδιο ποῦ εἶχαμε

γνωρίσῃ στὸ δημοτικὸ σχολεῖο, ῥυπαρό, στρυφνό, ταπεινό, ἀνθρωπομίσητο! Τώρα τὸ βλέπαμε ὅχι μοναχά καθαρό, ἀλλὰ καὶ ἔξευγενισμένο καὶ ἔξυφωμένο, μὲ μάτια ἀστραφτερά, γεμάτα ἀπὸ ἀγάπης καὶ ἐνθουσιασμό, σὰν κατί θαῦμα νὰ τὸ εἶχε μεταμορφώσῃ.

Καὶ θυμήθηκα τὰ πονηρὰ λόγια τοῦ Ἀνδρέα καὶ εἰπα μέσα μου:

— Μωρέ, μὴν τύχῃ κι' δ Κοφοπόδαρος ἀγαπάγη πράγματι τὴν Κοῦλα! Ἀλλὰ ἀμέσως ἐσκέφθηκα:

— Ὁ Κοφοπόδαρος δὲν εἶναι τρελλός.

Γιατὶ ἔξευρα τότε μόνον τὴν μία μορφὴ τῆς ἀγάπης, ἐκείνη ποὺ μόνη ἔξεύρει δένος, τὴν ταπεινότερη.

“Οταν ἑτελείωσε, χαιρετήσαμε μὲ σεβασμὸ καὶ φύγαμε.

— Στὸ καλὸ παιδιά — μᾶς εἴπε δ Κοφοπόδαρος — μὰ ἄλλη φορὰ νὰ μὴ τὸ σκᾶτε κανόνι.

— Τί; κανόνι τὸ σκᾶσατε; ἐρώτηγε μὲ ἕκπληξη καὶ αὐστηρότητα ἡ Κοῦλα.

“Ημεῖς ἐσκύψαμε τὰ κεφάλια μας.

— “Α! ἄλλη φορὰ νὰ μὴν τὸ κάμετε, παιδιά, γιατὶ δὲν θὰ σᾶς ἀγαπῶ.

“Εφύγαμε βιαστικοί, χωρὶς νὰ μιλήσωμε. Καμπιὰ συμβουλή, καμπιὰ τιμωρία τῶν καθηγητῶν μας δὲν θάπιανε τόσον τόπο, δσον ἡ μαλακὴ ἐκείνη φοβέρα τοῦ μικροῦ αὐτοῦ κοριτσιοῦ.

* *

“Ως τόσο ἡ Κοῦλα μεγάλωνε καὶ ἦρθε ὥρα ποὺ ἔγινε τῆς πανθρειᾶς” καὶ ἤτανε, κατὰ τὴν γενικὴ δμολογία, ἡ καλύτερη νύφη τοῦ διπού μας. Καμπιὰ δὲν εἶχε τὴν χάρι της, τὴν μόρφωσί της, τὴν καλωσύνη της. Γιὰ τὴν προΐκα της, ἀλλοι ἔλεγαν πῶς ἤταν μεγάλη, γιατὶ εἶχε κι' ἀπὸ τὴν μάννα της κι' ἀπὸ τὸν ἴατροφιλόσοφο ἄλλοι ὅμιλος ἔλεγαν πῶς δ Πήγτας τὰ εἶχε φάγη στὰ γλέντια καὶ τῆς ἔδινε μικρὰ πράγματα.

Μολοντούτο γίνονταν λόγος: πότε πῶς παίρνει τὸ δεῖνα γιατρό, πότε τὸ δεῖνα δικηγόρο ἢ δικαστή, ἔλεγαν καὶ πῶς θάπαιρε τὸ γυιό τοῦ δημιάρχου μας, ποὺ ἤτανε πλούσιος καὶ λεβέντης καὶ πρωτίζονταν γιὰ βουλευτής τοῦ τόπου μας. Και κάνενας δὲν εὗρισκε πῶς αὐτὸ πήγανε πολὺ γιὰ τὴν κόρη τοῦ δασκάλου τοῦ Πήγτα.

“Άλλο δύμως ἤτανε τὸ τυχηρό της. Τὸν καιρὸ ἔκεινον ἔγινε μιὰ μεγάλη μεταβολὴ στὸν τόπο μας καὶ ‘ς ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Καταργήθηκε ἡ δημοτικὴ ἀστυνομία καὶ γίνηκε ἡ στρατιωτική.

Σὲ μᾶς ἔστειλαν γιὰ ἀστυνόμο ἵναν ὑπολοχαγό, Θρασύβουλο τὸν ἔλεγαν ἤτανε ἵνας νέος φηλός, μαυροδέματος, μὲ δύμμορφο μουστάκι, ποὺ ἀμέσως τὸν ἐσυμπάθησαν δῆλοι γιὰ τὴ λεβεντιά του καὶ τοὺς καλούς του τρόπους. ‘Αργότερα, μᾶς μὲ τὴ συμπάθεια ἤλθε καὶ ἡ ἐκτίμησις καὶ σχεδὸν δ θαυμασμός γιὰ τὰς πράξεις του.

Εἶχαμε τὸν καιρὸ ἔκεινον στὸν τόπο μας μιὰ μεγάλη πληγὴ — τοὺς νταῆδες, τοὺς κουτσαδάκηδες, δπως τοὺς ἔλεγαν εἰς τὰς Ἀθήνας ἤτανε παιδιά τῆς κατωτέρας, μερικοὶ καὶ τῆς μεσαίας τάξεως,

διεφθαρμένα και ἀεργά, ποὺ δὲν ἀφηναν σὲ γῆσυχία τοὺς νοικοκυραίους κόττες ἔκλεψαν, μαγαζεὶα ἀνοιγαν, καυγάδες ἔκαναν μεταξύ τους και μὲ τὴν ἔσουσία, πολῖτες φιλησύχους ἔδερναν, γυναικες πειραζαν, στὸν ἐπιτάφιο τρομοκρατοῦσαν τὸν κόσμο μὲ τὰ χαλκούνια και μὲ τὰ μαχαιρία ἀκόμα — και τί δὲν ἔκαναν!

Και κάνεις δὲν εἰμποροῦσε νὰ τοὺς βάλῃ χέρι δ κοσμάκης δ φιλήσυχος τοὺς ἀπόφευγε και τοὺς κολάκευε ἢ ἀστυνομία ἢ τοὺς φοβοῦνταν ἢ τὰ μοιράζονταν μαζὶ τους.

Ο Θρασύδουλος, μόλις ἤρθε, κατάλαβε τὴν κατάστασι και μὲ γενναιότητα και μὲ δραστηριότητα ποῦ δὲν τὴν εἶχαμε ἰδῇ ποτέ, ἔβαλθηκε νὰ τοὺς ῥημάξῃ. Μόνος του ἔτρεχε μέρα - νύχτα, ἀφοδιαζμαίνεις στοὺς καυγάδες τους, μὲ τὸ χέρι του τοὺς ἔκαρμάτωνε, τοὺς ἔπαιρνε στὴ φυλακὴ και τοὺς ἔδερνε ἀλύπητα.

Σὲ λίγο εἶδε δ κόσμος τοὺς λύκους αὐτοὺς νὰ γίνουν ἀρνιά· εἶδε νταῆδες νὰ γυρίζουν στοὺς δρόμους μὲ κατσίκες και νὰ πωλοῦν γάλα, ἄλλους νὰ πήζουν ἀλάτι, ἄλλους νάμπουνε σὲ μαγαζεὶα ἢ νὰ γίνουν εἰρηνικοὶ φαράδες.

Δύο διμως, τὰ κεφάλια, ἔμεναν ἀκόμα ἀκαταδάμαστοι· ἦτανε καλυτέρων κάπως οἰκογενεῖῶν παιδιά, ἦτανε και παλληκάρια, δὲν ἦτανε και κλέφτες συστηματικοὶ και δὲν ἔδιναν ἀφορμὴ στὸν ἀστυνόμο νὰ τοὺς βάλῃ στὸ χέρι του. Περιφέρονταν ώς τόσο στὴν ἀγορὰ μὲ τὸ νταΐδικο ὅφος των, τίς λερές των φουστανέλλες και τὰ καθαρὰ φαρδομάνικα πουκάμισα, μὲ τὸ ἀριστερὸ χέρι στὸ μανικοκόπι, τὸ σελάχι στὴ μέση, τίς κεντητὲς σκούφιες τους και μὲ μιὰ βεργοῦλα στὸ χέρι.

Ο ἕνας εἶχε παρανόμι Kλήτορας, γιατὶ μὲ φορὰ εἶχε κάμη κλητήρας τῆς ἀστυνομίας· δ ἄλλος ἐλέγονταν Κώστας τῆς Mάρθαινας και ἦτανε σᾶν πρωτοπαλλήκαρο τοῦ Κλήτορα.

Εἶχε ἔρθη διμως, ώς φαινεται, και ἀντῶν ἢ ὥρα· και ἀφορμὴ γίνηκε μὲ πήττα τοῦ δασκάλου, τοῦ Πήττα.

Ητανε τυρινές και δ δάσκαλος μετὰ τὴ λειτουργία κατέβηκε στὸ καφφενεῖο τῶν ναυτικῶν νὰ καπνίσῃ τὸ ναργιλέ του.

Ἐκεῖ εὗρε τὴ συνηθισμένη παρέα του και ἀρχισε νὰ περιγράφῃ τὰ φαγητά, ποῦ εἶχε γιὰ σήμερα· τὰ περιέγραψε μὲ τὴ συνήθη του ζωηρότητα, ἢ δποία ἔφθασε στὸ κατακόρυφο, ὅταν ἀρχισε τὴν περιγραφὴ τῆς πήττας.

— Πάω, ποῦ λές, καπετάν - Χαράλαμπε, στὸ Βαλαχᾶ και τοῦ λέων «θέλω σιμιγάδαι πρώτης ποιότητος»· τὸ πάω στὴ δασκάλα και τῆς λέων· νὰ «πλάσῃς τὰ φύλλα φιλά, νὰ γίνουν σᾶν τσιγαρόχαρτο» πάρε και ἀπὸ κείνη τὴν τσαντίλα, ποῦ μᾶς ἔστειλε δ κουμπάρος μας δ Σαρρῆς· βάλε και δυὸ ντουζίνες αὔγα». «Δυὸ ντουζίνες!» λέσι· «κειὸ θὰ γίνη σᾶν παντεσπάνι!» · «Ἐκεῖνο ποῦ σοῦ λέω ἐγώ». λέσι·

«Ἐλεγε και δὲν ἀπόσωνε δ δάσκαλος δ Πήττας. "Γστερα ἐκύτταξε τὸ ρολόγι του και εἶπε στὸν Κοφοπόδαρο ποῦ κάθονταν κοντά του σιωπῶντας, ίσως γενόμενος μὲ τὴ φαντασία τὴν περιφημη πήττα, ίσως σκεπτόμενος και τίποτε εὐγενικώτερα.

— Α! πάμε, δάσκαλε, νὰ ρίξωμε καὶ στὸ φοῦρνο μιὰ ματιά; γιατὶ αὐτὸς ἔχει κατάρα νὰ τὶς καίῃ.

— Πᾶμε.

— Αī, μαστρο - Κολιέ, ψήθηκε;

— Τώρα! δάσκαλέ μου' εἰναι μισὴ ὥρα ποῦ τὴν πῆρε τὸ παιδί.

— Μπᾶ! ἔκαμε δὲ Πήττας ποιό παιδί;

— "Ενα παιδί ποῦ ἔστειλες ἢ ἀφεντιά σου' μάλιστα ἥθελε νὰ μου πληρώσῃ καὶ τὰ φησικά ἀλλὰ δὲν τὰ πήρα, γιατὶ ξέρω πῶς ἢ ἀφεντιά σου πληρώνεις μὲ τὸ μῆνα.

— "Αλτάνη, 'Αλτάνη' ἐφώναξε ἀπὸ τὴ σκάλα δὲ Πήττας πηγαίνοντας στὸ σπίτι του' 'Αλτάνη, ποιόν ἔστειλες γιὰ τὴν πήττα;

— 'Εγώ, δάσκαλέ μου; κανένανε δὲν εἰπες πῶς θὰ φροντίσης ἢ ἀφεντιά σου;

— "Ω! κακὸ πώπαθα! εἰπε δὲ Πήττας — χτυπῶντας τὰ γόνατά του — οὕτε τὴν ὁσμὴν της δὲν θὰ αἰσθανθῶ! κατεπειγόντως στὸν ἀστυνόμο.

'Η κύρ - 'Αλτάνη ἐθίγηκε στὸ παράθυρο καὶ φώναξε:

— Τάμαθες, κυρά Στέλιαινα, τὰ τρομερὰ μαντᾶτα, καθὼς ἀναφορὰ τὴν πήττα μας; κάποιος μαῦρο - νταχῆς τὴν ἀπήγαγε καὶ οὕτε τὴν ὁσφύν της δὲν αἰσθανθήκαμε' τώρα πάει δὲ δάσκαλος καταπεῖγον στὸν ἀστρονόμο γιὰ νὰ τὸν συλλήψῃ!

Γιατὶ ἡ κύρ - 'Αλτάνη ἡ Πήτταινα, ἐνῷ ἦτανε σὲ ὅλα της σωστὴ γυναῖκα, εἶχε τὴν ἀδυναμία νὰ τὰ λέγῃ ἐλληνικά.

— "Εννοια σας, φίλε μου, εἰπε δὲ ἀστυνόμος δὲ Θρασύβουλος, δταν ἀκουσει τὴν ιστορία τῆς πήττας ἔννοια σας πηγαίνετε στὸ σπίτι σας νὰ φάτε, καὶ δοσο νὰ ἔλθῃ ἢ σειρὰ τῆς πήττας, θὰ τὴν ἔχετε.

— Ο Πήττας ἔτρωγε καὶ τὸν ἔτρωγε. "Αδικα ἢ φαρόσουπα εἶχε ἔνα δάχτυλο πάχος καὶ οἱ ταπούρες εἶχανε κάτασπρα τάντερά τους ἀπὸ τὸ ἔγκυο. "Αδικα ἡ κύρ - 'Αλτάνη ἔλεγε: «ἀντὸ νάναι ὅλο τὸ κακό, δάσκαλέ μου' μῆ σεκλετίζεσαι κέγω θὰ σοῦ φκιάσω τὸ βράδυ καλύτερη». "Αδικα ἡ Κοῦλα, μὲ τὴν ἀδιόρθωτη καλωσύνη της καὶ μὲ λίγη εἰρωνεία γιὰ τὴ λιχουδιὰ τοῦ πατέρα της, ἔλεγε:

— Α! πατέρα μου! κάποιος, ποῦ θὰ πεινοῦσε, θὰ τὴν ἐπῆρε.

— Ο δάσκαλος παρηγοροῦνταν μόνον μὲ τὴν ἐλπίδα νάκούσῃ βήματα στὴ σκάλα, καὶ τέντωνε ταύτιά του καὶ φύσαγε καὶ μάσσαγε ἀργά - ἀργά.

Τὰ βήματα τέλος ἀκούσθηκαν βαρειά, καὶ ἡ πήττα ἡ ἐρατεινὴ παρουσιάσθηκε στὴ ἀγκαλιὰ ἔνὸς ἀγριοχωροφύλακα, ἐλαττωμένη μόνον κατὰ ἔνα φελλί. Ο Πήττας πετάχθηκε ἀμέσως καὶ γιὰ μιὰ στιγμὴ ἐφάνηκε πῶς ἔμελλε νὰ φιλήσῃ τὴν πήττα καὶ νὰ φάῃ τὸ χωροφύλακα.

— Εἰπε δὲ κύριος ἀστυνόμος, ἀν θὰ ὑποδάλετε μήνυσιν κατὰ τοῦ κλέπτου, εἰναι δὲ Κώστας τῆς Μάνθαινας ἢ Μανθόπουλος, ἐρώτησε δὲ χωροφύλακας.

— Μά, ἀφοῦ μᾶς τὴν ἔθωκε, τί μήνυσιν θὰ ὑποδάλη; εἰπε ἡ Κοῦλα.

— Κομμάτια νὰ γένη δὲ παληγάνθρωπος! εἰπε δὲ Πήττας. "Ο κύριος

ΠΑΡΑΤΗΝΑΚΤΗΝ

(*"Egoyov tis Virginie Demont-Breton"*)

ἀστυνόμος είναι κάτω; πές του πῶς τὸν παρακαλῶ νὰ ἔλθῃ νὰ πάρη ἔνα μεζέ.

— Δὲν καταβαίνεις μόνος σου, χριστιανέ;

Παρατήρησε σωστά ή κύρ - 'Αλτάνη καὶ δ δάσκαλος τὴν ἀκουσε.

"Οταν ἀνέβηκαν ἀπάνω, δ ἀστυνόμος χαιρέτησε μὲ εὐγένεια, ἀλλὰ καὶ ἀφέλεια πολλή, καὶ χαμογελῶντας διηγήθηκε πῶς ἔπιασε τὸν κλέφτη, τὴν ὥρα ποῦ ἔτρωγε τὸ πρῶτο φελλί.

'Ο κύρ - Πήττας καὶ ή κύρ - 'Αλτάνη τὸν ἐγέμισαν ἀπὸ εὐχαριστήσεις, ἐνῷ ή Κοῦλα τοῦ προσέφερε πήττα καὶ κρασί.

'Ο Θρασύδουλος ἀνοιξε τὰ μάτια του καὶ τὴν ἑκύτταζε καλά.

Τὴν εἰχε ἰδῇ βέβαια καὶ στὸ δρόμο καὶ στὸ παράθυρο καὶ στὴν ἐκκλησία ἀλλὰ ή Κοῦλα δὲν ἦταν ἀπὸ κεῖνες τις δημορφιές ποὺ χτυποῦν ἀμέσως στὰ μάτια ἦτανε κομψοτέχνημα, ποῦ δέο τὸ σπούδαζες, τόσο τοῦ ἀνακάλυπτες δημορφιές.

— Νὰ φυλάξῃς καὶ τοῦ δασκάλου σου κάνενα φελλί, Κοῦλα, εἴπε δ Πήττας. 'Ο ἀνόητος! ἐπειδὴ μὲ εἰδε συγχυσμένον, δὲν ἤλθε νὰ φᾶμε.

— Καὶ χωρίς νὰ μοῦ τῷλεγες, πατέρα, θὰ τοῦ φύλαγα.

— Τὸ ξέρω δὰ πῶς τοῦ ἔχεις ἀδυναμία, εἴπε δ Πήττας καλοκαρδισμένος καὶ μασσῶντας μὲ τὰ δυό του μάγουλα.

— Αἱ! σεβντᾶς εἰν' αὐτός· νέρων πῶς τὸ λέτε σεῖς οἱ γραμματισμένοι· ἐπρόσθεσε γυριζούντας πρὸς τὸν ἀστυνόμο ή κύρ - 'Αλτάνη.

— Ποιός είναι δ δάσκαλός σας, δεσποινίς; ἥρωτησε δ Θρασύδουλος.

— "Ε! μάτια! πρόλαβε νάπκαντήσῃ ή κύρ - 'Αλτάνη· ἐκείνος δ γέρος, δ Κοφοπόδαρος ποῦ λένε· ἔτσι γελάμε μὲ τὴν Κοῦλα· ἐστία τὸ λέμε.

'Απὸ τὴν ἴστορικὴ ἐκείνη ἡμέρα τῆς πήττας δ Θρασύδουλος συνδέθηκε μὲ τὸ σπίτι τοῦ δασκάλου τοῦ Πήττα.

Κάθε Κυριακὴ μετὰ τὴν ἐκκλησία ἀφγνης κάθε ὑπηρεσία καὶ κάθε συντροφιά, γιὰ νὰ κάμη τὴν ἐπίσκεψί του. Τις πρῶτες ἡμέρες ἐφανέρωνε καὶ τὸ θαυμιασιό του γιὰ τὴν Κοῦλα καὶ ζητοῦσε καὶ πληροφορίες· ὅτερα ἔπαισε καὶ τὰ δυό, ἀλλ' ὅχι καὶ τὰς ἐπισκέψεις.

— Η κοινωνία ἀρχισε νὰ τὸ παρατηρῇ καὶ νὰ λέγῃ τὸ κοντό της καὶ τὸ μακρύ της, γιατὶ τὸν καρό δέκενον στὸν τόπο μας, δποιος εἰχε μεγάλο κορίτσι, δὲν ἔμπαζε εὔκολα ξένον ἀνθρωπο στὸ σπίτι του· τώρα μαθαίνω, πῶς γίνεται τὸ ἐναντιον.

— Μοῦ φαίνεται, ἔλεγχαν, πῆς δ Κώστας τῆς Μάνθανας πήγε νὰ κάμη κλεψιὰ καὶ ἔκαιμε προξενειά.

'Ο Κώστας τῆς Μάνθανας ὡς τόσο δὲν ἐφάνηκε πειά· «τὸν εἶχε κάμη σιργοῦν» δ ἀστυνόμος δ ἀχάριστος.

Τώρα ἀπὸ τοὺς νταῦδες δὲν ἔμενε παρὰ δ Κλήτορας· δ Θρασύδουλος τὸν εἰχε στὸ μάτι, ἀλλὰ σπουδαία ἀφορμή δὲν εὗρισκε νὰ τὸν βάλῃ καὶ στὸ χέρι. "Ηλύθε ομιώς καὶ αὐτοῦ ή ὥρα.

"Ητανε μεγαλοβούτιαδο. Μία αὖστηρά διαταγὴ τοῦ ἀστυνόμου εἰχε ἀπαγορεύση γιὰ τὸν ἐπιτάχυο τὰ χαλκούνια, τις σαλιόρες,

άκομα και τις τρακατροῦκες μέσα στὸν κόσμο. Μόνον τὰ βεγγαλικὰ φῶτα ἐπιτρέπονταν. Ὡς διαταγὴ ἔγινε σεβαστή. γιατὶ ἦξευραν δῆλοι πῶς δὲ Θρασύδουλος δὲν ἔχωράτευε.

Τὸ ἔγημέρωμα τοῦ Μεγάλου Σαββάτου οἱ ἐπιτάφιοι τοῦ ἀγίου Σπυρίδωνος και τοῦ ἀγίου Παντελεήμονος, ώραια στολισμένοι μὲ λουλούδια και μὲ χρωματιστὰ φαναράκια, ἔκεινησαν ἀπὸ τὶς ἐκλησίες των, δὲν εἶναι κοντά τὸν ἄλλον, γιὰ τὰ Ἡρῷα. Οἱ γυναῖκες, ἀσφαλισμένες τώρα, ἀκολούθησαν μὲ τὸ σωρό. Ὁ κύρος - Πήττας και ἡ κύρη - Αλτάνη ἀκολούθησαν τὸν ἐπιτάφιο τοῦ ἀγίου Παντελεήμονος, τῆς ἐνορίας των, ἔχοντας στὴ μέση τὴν Κοῦλα.

Ἄδυνατισμένη λιγάκι ἡ ώραια νέα ἀπὸ τὴν νηστεία και τὴν κακογύχτια τῶν ἡμερῶν αὐτῶν, μὲ τὸ ἔανθρωπον κεφαλάκι της τυλιγμένο σὲ μιὰ μεταξωτὴ σάρπα, μὲ τὸ πρόσωπό της κάπως ὀχρό, ἔφαινονταν στὸ φῶτα τῆς λαμπάδας της σὰν κάτι αἰθέριο, σὰν ἔνα ἀπὸ τὰ ἄσπρα λουλούδια, μὲ τὰ δυοῖς ἡ ἴδια εἰληφαίρηση στολισμή τὸν ἐπιτάφιο τῆς ἐνορίας της. Κρίμα ποῦ δὲ Θρασύδουλος ἤταν ὑποχρεωμένος νὰ ἀκολουθῇ μὲ μεγάλη στολὴ τὸν ἐπιτάφιο τοῦ ἀγίου Σπυρίδωνος, τῆς μητροπόλεως, και δὲν ἥμποροῦσε νὰ τὴν ἰδῃ.

Βαθεὶὰ κατανυχτικὴ ἤταν ἡ ψαλμῳδία και τὰ «Κύριε ἐλέησον» στὴν ἡσυχία ἐκείνη. Ὁ οὐρανὸς ἐγαλάκτωνε, και τάστερια σεύνονταν ἔνα ἔνα, ἐνῷ οἱ ἐπιτάφιοι περνοῦσαν ἀπὸ τὴν ἀγία Παρασκευή, τῆς δυοῖς δὲ ἐπιτάφιοις ἀκολούθησε τὸν τοῦ ἀγίου Παντελεήμονος, προσθέτοντας τὸν καλλίφωνο χορό του.

«Ἄχ! τι γαλήνη, τι τρυφερότης ἐπικρατοῦσε τὸ ἀνοιξιάτικο ἐκείνο ἔγημέρωμα μέσα σὲ κείνη τὴν ὑψηλὴ λιτανεία!

Ἄξαφνα ἀκούσθηκε ἔνας τρομερὸς συριγμὸς και ἔνα φεῦδι ἀπὸ φωτιὰ ἐφάνηκε νὰ γυρίζῃ ἀπειλητικὸ τριγύρῳ ἀπὸ τὸν ἐπιτάφιο τοῦ ἀγίου Παντελεήμονος. Οἱ φάλτες ἐσώπασαν, οἱ γυναῖκες ἔβγαλαν τὶς φωνές και σκορπισθήκανε.

Τὸ φλογερὸ φεῦδι ἐστένευε τοὺς κύκλους του, τοὺς ἐστένευε περισσότερο γύρῳ ἀπὸ τὸ ἔανθρωπον κεφαλάκι τῆς Κούλας.

Ο Κλήτορας δὲ πατίσιος, μ' ἔνα τρομερὸ χαλκοῦνι στὸ χέρι, ποῦ συγκλόνιζε δῆλο τὸ σῶμα του, ἐκδικοῦνταν ἔτσι τὸν ἀστυνόμο, τὸ διώκτη τῆς ράτσας του, και τὸν ἐταπείνωνε στὸ πρόσωπο ἐκείνης, ποῦ δῆλος δὲ κόσμιος ἦξευρε γι' ἀγαπημένη του.

Η σάρπα της ἔπιασε φωτιά δὲ κύρος - Πήττας ἔκραζε βοήθεια: ἡ κύρη - Αλτάνη ἐφώναζε σὰν δαιμονισμένη: ἡ νέα ἐλιγοθύμησε στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ πατέρα της, και δὲ Κλήτορας ἐγύρισε νὰ φύγῃ. Ἄλλα δυὸς σιδερένια χέρια τὸν ἔσφιξαν ἀπὸ πίσω και τὸν παρέλυσαν. Τὸ φλογερὸ φεῦδι ἔψυγε ἀπὸ τὸ χέρι του και σέρνονταν κατὰ γῆς, ἔσρωντας τὴν φλόγα του. «Οταν ἡ Κούλα, ἀπάνω στὸ γυναικωνίτη τῆς ἀγίας Παρασκευής, ἀνοιξε τὰ ματάκια της, δὲ πρῶτος ἀνθρωπος ποῦ εἶδε μπροστά της ἤταν δὲ Θρασύδουλος.

— «Ἐπαθεὶς τίποτε; ἐπαθεὶς τίποτε; τὴν ρωτοῦσε μὲ ἀγωνία.

— «Οχι, τίποτε σ' εὐχαριστῶ» εἶπε ἡ νέα και ἀπλωσε τὰ δυό της χεράκια, τὰ δυοῖς ἐκείνος ἔσφιξε στὶς ἀνθρικές του παλάμες.

— Μή τὸν δείρηγγος εἶπε γῆ Κοῦλα.

Μιλοῦσαν καὶ οἱ δυὸς σὲ ἔνικό, χωρὶς καλὰ νὰ τὸ ἐννοοῦν.

— Δὲν τὸν δέρνω, ἀφοῦ τὸ θέληγγος ἀλλωστε... ἀλλωστε — ἐπρόσθεσε μὲ δισταγμὸ — καὶ... τοῦ εἰμαι εὐγνώμων.

Ἐσώπασαν.

Τὰ μαῦρα μάτια καὶ τὰ μενεξεδένια συναντήθηκαν γιὰ μιὰ στιγμὴ, καὶ αὐτὴ τὴ στιγμὴ τὰ εἴπαν ὅλα ὅσα εἶχαν νὰ ποῦν· τὰ εἴπαν ἐκεῖ μέσα στὴν ἑκκλησιά, μπροστὰ στὸν κόσμο, δ ὅποιος ὡς τόσο εἶχε αὐτὶὰ γιὰ νάκουγγη καὶ μάτια γιὰ νὰ βλέπῃ. Ἀλλὰ εἶχε καὶ στόμα γιὰ νὰ μιλῇ.

Καὶ μίλησε πράγματι πολὺ καὶ ἔξακολούθησε τόσο νὰ μιλῇ καὶ νὰ λέγῃ, πῶς δ Θρασύδουλος καὶ γῆ Κοῦλα ἀγαπιώντανε, ὥστε κανεὶς δὲν παραξενεύθηκε, ὅταν ἔνα πρωτ Κυριακάτικο εἶδαμε στὴν «Αἴτωλία» τὰ δυὸς ὀνόματα ἔνωμένα καὶ μιὰ στήλη δλόκληρη νὰ λέγῃ ἐπαίνους γιὰ τὸ μνηστῆρα, ἔγκώμια γιὰ τὴ μνηστὴ ἀτελείωτα.

Καὶ κάνεὶς μας δὲν εἶχε ἀντίρρησι σὲ ὅλα αὐτά· μόνον κάτι γεροντοκόριτσα, ὅταν ἐθεβαίωθηκαν, εἴπαν:

— Ἀκοῦς μαρή; γῆ Κοῦλα ἀπὸ τώρα πανδρειά! τί, γυιέ μου, κουτσούπανα τοὺς κάμανε τοὺς γάζμους! μπᾶ - μπᾶ - μπᾶ!

Οἱ ἐπίσημοι ἀρραβώνες ἔγιναν λίγες μέρες ἀργότερα, σὲ στενὸ κύκλο, γιατὶ δ γαμβρός εἶχε κάποιο μακρυνό πένθος.

“Οσοι παρευρέθησαν στοὺς ἀρραβώνας, μᾶς εἴπαν πῶς δ Θρασύδουλος δὲν πατοῦσε στὴ γῆ, ἀλλὰ γῆ Κοῦλα ἔδειχνε περισσότερη συγκίνησι παρὰ χαρά.

“Ο Κοφοπόδαρος ἦταν παράξενος” πότε χαίρονταν σὰν τρελλὸς καὶ πότε μαζεύονταν σὲ μιὰ γωνιά, ἔγερνε τὸ κεφάλι στὸ στήθος καὶ φαίνονταν ἀπορροφημένος σὲ κᾶποια σκέψη ὁδυνηρά.

“Η Κοῦλα ἀφηγεῖ τότε ὅλους καὶ πήγαινε νὰ τοῦ μιλήσῃ· κι’ αὐτὸς ἐφαίνονταν σὰν νὰ ἔμπνοισε ἀπὸ κακὸ δινειρό.

— Αἱ! δάσκαλε — τοῦ εἶπε μιὰ ἀπὸ αὐτές τις φορὲς δ Θρασύδουλος — γέλα λιγάκι, γιατὶ γῆ μαθήτριά σου δὲ μπορεῖ νὰ χαρῇ χωρὶς ἐσέ. “Ο πρῶτος της ἔρωτας, βλέπεις!

“Η Κοῦλα τοῦ ἔρριξε ἔνα βλέμμα παραπονιάρικο, δ δὲ Κοφοπόδαρος ἀπὸ κείνη τὴν ὥρα τὰ ἔκαμε θάλασσα. ”Επιε τόσο πολύ, ποῦ στὸ τέλος τὸν ἐπῆραν ἀνασηκωτὰ καὶ τὸν ἐπῆγαν σὲ μιὰ καμαράρωση· οἱ ἄνδρες ἔλεγαν στοὺς νέους:

— Νά, μέσος στὰ στραβά σας, πάφησατε τέτοιο κορίτσι νὰ σᾶς τὸ πάρουν ἀπὸ τὰ χέρια σας.

Οἱ γρηγῆς ἔλεγαν:

— Ο αὐγερινὸς καὶ γῆ παύλια, γυιέ μου! κακὸ μάτι νὰ μὴ τοὺς ἴδῃ. Τὰ γεροντοκόριτσα ἔλεγαν:

— Μαρή! πώς γητανε εῖτοι ή Κουλά; πεθαμμένη κι' αθαφτη^{τη} μπάξ και δὲν τὸν γηθείει τὸν ἀστυνόμο;

— Δέξ, καύμένη, νάγκαπαγε τὸν Κοφοπόδαρο;

— 'Ο Θεός νὰ σὲ φυλάχῃ ἀπὸ τέτοιες μούμιες!

'Εκεῖνοι ώς τόσο ζούσαν στάστερια.

Τί χάρι ποῦ είχαν οἱ παπαροῦνες και τὰ χαμόμηλα στὰ χωράφια! Πῶς μοσχοβολοῦσαν τάγρια κρίνα στὴ βεμπατιά! Τί δημορφη ποῦ γηταν ή λίμνη, ἀσημωμένη ἀπὸ τὸ φεγγάρι! Πῶς καθρεφτίζονταν στὰ νερά της δ' οὐρανὸς και διπλασίαζε τάστερια του γιὰ νὰ τοὺς βλέπη μὲ περισσότερα μάτια!

"Γιατέρα στὸν περίπατο τοὺς συνώδευε μόνος δ' Κοφοπόδαρος, γιατὶ ή κύρ - 'Αλτάνη ἐπιστατοῦσε τις βάφτρες τῶν προικιῶν.

— Προχωρῆστε, παιδιά μου, τοὺς ἔλεγε, δταν ἔφθαναν στὸν 'Ανεμόμυλο^{τη} προχωρῆστε και σᾶς περιμένω^{τη} τὸν κόσμον ὅλον τὸν ἔχετε μαζὶ σας.

— Και σὺ εἰσαι μέσα στὸν κόσμο μας^{τη} τοῦ ἔλεγεν ή Κουλά.

— Μή βιασθῆτε, σᾶς περιμένω^{τη} ἀπαντοῦσεν δ' γέροντας και κουρασμένος κάθονταν στὸν 'Ανεμόμυλο, και τὸ βλέμμα του τοὺς ἀκολουθοῦσες ὥστουν ἔπαιναν νὰ φαίνωνται..

Τότε ἔκανε δυὸ - τρεῖς φορὲς ἔνα κίνημα μὲ τὴν πλάτη του σὰν νὰ ἔλεγε.

— Και τότε, ποιόν τάχα νάχη σκοπὸ ή ζωή μου!

* *

"Οταν ἔγιναν αἱ ἑξετάσεις τοῦ σχολείου του, δ' Κοφοπόδαρος ἐδήλωσε στοὺς φίλους του ὅτι είχε σκοπὸ νὰ ταξιδεύσῃ στὴν 'Ηπειρο, στὸ χωριό του, νὰ ιδῇ ποιός έτη και ποιός πέθανε ἀπὸ τοὺς δικούς του.

Σαράντα χρόνια σχεδὸν είχε στὸν τόπο μας, και ὅχι μόνον ποτὲ δὲν είχε ταξιδεύσῃ, ἀλλὰ και ποτὲ δὲν είχεν ἀναφέρη γιὰ τὴν οἰκογένειά του και ίσως ποτὲ δὲν είχε λάθη γράμμα τους^{τη} τώρα δύμως τὸ είχε ἀποφασισμένο και χαμένες ἐπῆγαν δλες αἱ παρακλήσεις τῶν Πηγταίων και τῆς Κουύλας ἀκόμα, νὰ μείνη — νὰ μείνη, γιὰ νὰ γίνη δ' γάμος και ἔπειτα ἔφευγε. 'Ο Κοφοπόδαρος δὲν ἀλλαχεί γνώμη.

— Είμαι — ἔλεγε — μὲ τῶν ποδάρι στὸ λάκκο^{τη} θέλω, πρὶν πεθάνω, νὰ ξαναϊδῶ τὸν τόπο δπου γεννήθηκα.

"Οσοι ἔτυχε νὰ παρευρεθοῦν στὸ σταθμὸ τὴν ὥρα ποῦ ἔφευγε και τὸν ἔεπροσθόδαιναν οἱ φίλοι του, εἴπαν πῶς τῆς Κουύλας τὰ μάτια ἔτρεχαν σὰν ποτάμι και τοῦ γέρου δασκάλου της ή φωνὴ είχε κοπῆ στὸ λάρυγγα.

Κατὰ τὸν Αὔγουστο ἔγινε και δ' γάμος τῆς Κουύλας μὲ τὸ Θρασύδουλο, δ' ὁποῖος ἐν τῷ μεταξὺ είχε προβιβασθῆ σὲ λοχαγὸ και είχε εἰδησι πῶς τοποθετεῖται στὰς Ηάτρας.

"Η κύρ - 'Αλτάνη τὸ πῆρε κατάκαρδα πῶς θάποχωρίζονταν τὴν κόρη της, τὴ μόνη χαρὰ τοῦ σπιτιοῦ της^{τη} δ' Πήγτας δύμως τὴν παρηγοροῦσε μὲ τὴν ἐλπίδα πῶς θὰ πήγαιναν συχνά, συχνὰ θάρχονταν

καὶ ἡ Κοῦλα καὶ πῶς στὸ τέλος, ἀμα ἔπαιρνε τὴ σύνταξί του, μποροῦσαν καὶ νὰ κατοικήσουν στὰς Πάτρας.

Ο γάμος ἔγινε βασιλικός· ἦλθαν καὶ οἱ συμπεθέροι ἀπὸ τὴν Ἀνδραβίδα, δ πεθερός ἔνας ἀφεντάνθρωπος μωραῖτης μὲ κοντὴ φουστανέλλα καὶ μὲ χρυσῆ φέρμελη, ἡ πεθερὰ μιὰ τετραπέρατη μωραῖτισσα πλατύστηθη, λουσάτη, γλεντζοῦ πρώτης τάξεως· καὶ οἱ δύο ἐρωτεύθηκαν ἀμέσως τὴ νύφη τους καὶ δὲν ἔχόρταιναν νὰ τὴν βλέπουν καὶ νὰ τὴν χαϊδεύουν. Βιολιὰ καὶ νταούλια στὸ γάμο· χοροὶ ἑλληνικοὶ καὶ εὐρωπαῖκοι γιὰ τοὺς νέους. Ο Πήττας ἔδαλε ἔνα ζουρνᾶ στὸ ἔνα αὐτὶ καὶ ἔναν στὸ ἄλλο καὶ ἔκανε σὰν εἴκοσι χρονῶν παιδί.

Η Κοῦλα εἶχε γίνη σμμορφη νύφη μὲ τὸ ἀσπρο πέπλο καὶ τὰ ἀνθη τῆς λείμονιας, ἀλλὰ ἥταν ὡχρὴ ἀπὸ τὴ συγκίνησι.

— Αὖτις — φώναξε δ Πήττας — ποῦ εἰσαι, καῦμένε Κοφοπόδαρε, νὰ χορτάσῃς φαῖ καὶ γλέντι γιὰ δλη σου τὴ ζωὴ!

— "Αχ! εἶπε ἡ Κοῦλα, μισή μου φαίνεται ἡ χαρά μου, Θρασύ-βουλε, ποῦ λείπει δ ἀμοιρος αὐτός. "Αν είμαι σήμερα ἀνθρωπος καὶ ἀν σάρέσω λιγάκι, σαύτόν τὸ χρεωστῶ.

— Μοῦ φαίνεται δημως, εἶπεν δ Θρασύβουλος, πῶς κι' αὐτός, δὲν ἔγινεν ἀνθρωπος, σὲ σένα τὸ χρεωστεῖ.

— 'Αλήθεια είναι καὶ αὐτό, εἶπε ἡ Κοῦλα· ὅλοι γίνονται καλύτεροι κοντά μου.

— Γιατὶ ὅλοι σ' ἐρωτεύονται, γυναικοῦλα μου· εἶπε δ Θρασύ-βουλος· καὶ τῆς ἕσφιξε τὸ χέρι ἐκεῖ ποῦ κάθονταν στὸν καναπὲ τόσο δποῦ πόνεσε καὶ φώναξε λιγάκι.

— Χάιτις — φώναξε δ Πήττας — παληγόπαιδα, ἀπὸ τώρα ἀρχι-σατε· ἔλα κοντά, μωρό· 'Αλτάνη, νὰ σοῦ πῶ 'ς τ' αὐτὶς.

— Μπᾶ, μπᾶ — ἔλεγε ἡ κύρ - 'Αλτάνη — δξω φωνῶν ἔγινε δ σύ-ζυγός μου· μήν πίνης ἄλλο, χριστιανέ.

"Οταν τοὺς κατευώδωσαν καὶ τὸ καράδι σήκωσε ἀγκυρα, ἡ Κοῦλα δὲ μποροῦσε νὰ ξεκοιλλήσῃ ἀπὸ τὴν ἀγκαλιὰ τῆς μάννας της.

— Μαννοῦλα μου, μαννοῦλα μου — ἔλεγε — νὰ μοῦ γράφετε κάθε μέρα, νὰ βάνης τὸν πατέρα μου νὰ μοῦ γράψῃ· καὶ νἄρθης, μαννοῦλα μου, νὰ μὲ ιδῆς· μήν ἀργήσῃς νἄρθης· καὶ τὸ δάσκαλό μου τὸν ἀμοιρό μήν τὸν ἀφήσετε ἔρημον· στὸν κόσμο δὲν ἔχει ἄλλον ἀπὸ μένα κι' αὐτός· μοῦ τὸ ὑπόσχεσαι, μαννοῦλα μου;

— Ναι, παιδί μου, ναι, Κοῦλα μου, ναι νὰ σὲ χαρῷ, καμάρι μου, μοναχοκόρη μου· ἔλεγε ἡ κύρ - 'Αλτάνη τόσο συγκινημένη, ποῦ δὲν εἶπε κάνενα ἑλληνικό.

**

— Η Κοῦλα, φίλε μου, θριαμβεύει στὰς Πάτρας· μᾶς ἔλεγε στὸ καφφενεῖο, ῦστερα ἀπὸ λιγὸν καιρό, ἔνας ἀπὸ τὴν παρέα μας, ποῦ εἶχε γυρίσῃ ἀπὸ τὰς Πάτρας.

— Πολὺ φυσικό· εἶπε ἄλλος· οὐρανιὰ μάτια σὰν χάνδρες δὲν θὰ εἶχαν ιδῇ ποτέ.

— "Οχι μόνον γιὰ τὰ μάτια της, φίλε μου, και γιὰ τὴν ὅμμορφιά της, ἀλλὰ και γιὰ τὴ σεμνότητά της, τὴν ἀγαθότητα, τὴν νοικοκυρωσύνη, ἀκόμα και γιὰ τὴ μόρφωσί της" «μωρὲ ποὺ στὴν ὁργή, μοῦ ἔλεγε ἔνας Πατρινὸς ποὺ τὴν εἶχε γνωρίσῃ, ποὺ ἔμαθε αὐτὴ τόσα ὅμμορφα πράγματα μέσα στὸ χωριό σας, χωρὶς νὰ θέλω νὰ σᾶς προσβάλω»· τοῦ εἶπα γιὰ τὸν Κοφοπόδαρο...

— Μωρὲ ἀλγήθεια, εἶπε δὲ ἄλλος· εἶδατε τὸν Κοφοπόδαρο; ὦ! χάλια! ἔμαθα πῶς τὸν ἔπαιναν κι' ἀπὸ τὴ θέσι του, ἀν και δὲν ἔχει ἀνάγκη τὸ παληγόσκυλο· ποιός ξέρει τι μετοχές ἔχει: στὴν Ἐθνική!

Πράγματι δὲ Κοφοπόδαρος εἶχε γυρίσῃ ἀπὸ τὸ χωριό του ἢ ἀπὸ δην εἶχε πάχη! γιατὶ κάνεις δὲν εἴτανε βέβαιος γι' αυτό. Ἀλλὰ ἐγύρισε σωστὸ ἑρεπίπιο· καμπουριασμένος, κουρελιασμένος, σὰν σκελετός και σὰν μισοπόλαβος· γύριζε σὰν τὴν ἀδικη κατάρα τριγύρῳ ἀπὸ τὸ σχολεῖο, στὰ ἀπόκεντρα, στὴν ἔξοχή, και σπανιώτατα στὰ κέντρα. Δὲν τοῦ ἔκανε πειὰ ὅρεξι οὔτε νὰ καθήσῃ πουθενά οὔτε νὰ διαβάσῃ.

Εἶχε γίνη νευρικός, ιδιότροπος, γκρινιάρης μὲ τὸν κόσμον δλον.

Οἱ νταῆδες, ποὺ μὲ τὴν ἀναχώρησι τοῦ φοιτεροῦ ἀστυνόμου μας εἶχαν ἔναναμαζευθῆ, και κοντὰ στοὺς νταῆδες και οἱ ἄλλοι ποὺ δὲν εἶχανε μέσον νὰ περνοῦν τὴν ὥρα τους, τοῦβλαναν ζάντζες· τοῦ φώναζαν «δάσκαλε, δάσκαλε», κι' δταν αὐτὸς γύριζε, ἔκαναν τὸν ἀδιάφρο. Αὐτὸς ἔθριζε, βλασφημοῦσε, κυνηγοῦσε τὰ παιδιά μὲ τὸ ράβδι του, ἔπεφτε, σηκώνονταν κ' ἔφευγε στὶς ἑρημιές.

Μιὰ μέρα κάποιος τὸν ἑρώτηγε εἴτες γιὰ κουβέντα:

— Εἶχες κάνεινα γράμμα ἀπὸ τὴν Κοῦλα, δάσκαλε;

— Ναι, εἶχα· ἀπάντησε μὲ κάποια στενοχώρια.

— Τί σου γράψει; εἶναι καλά;

— Καλά, εὐχαριστῶ· εἶπε δὲ Κοφοπόδαρός και ἔφυγε.

Κατὰ σατανική σύμπτωσι ἄλλος παρέκει τοῦ ἔκαμε τὴν ίδια ἑρώτησι· δὲ γέροντας ἀπάντησε μὲ κάποια ἀπότομη νευρικότητα· κάποιος ἀπὸ τοὺς παρόντας ἐγέλασε και τὸν ἔναναρθήσεις:

— Εἶχες κάνεινα γράμμα ἀπὸ τὴν Κοῦλα, δάσκαλε;

‘Ο δάσκαλος ἔφυγε βλασφημῶντας. Αὐτὸς ἔφθασε γιὰ νὰ τὸν βγάλουν τὴν ζάντζα, και ἔπειδή ἀπὸ σεβασμὸ πρὸς τὴν οἰκογένεια τοῦ Πήττα δὲν ήθελαν νὰ ἀναφέρουν δηνομα, τοῦλεγαν μόνον:

— Εἶχες κάνεινα γράμμα, δάσκαλε; και αὐτὸς ἔφευγε σᾶν νὰ τὸν κυνηγοῦσαν. Τόσο ἔφθασε γιὰ νὰ περάσῃ γιὰ παλαβός.

‘Απὸ τότε κάνεις δὲν τὸν ἔναναίσθε στὰ κέντρα· στὴν ἀρχὴ πήγαινε στὰ ‘Ηρῷα και κάθονταν δλημερίς· ἔπειδή δημως δὲν ἔπαιρνε τίποτε ἀπὸ τὸ καφενεῖο, δ καφετέζης, γιὰ νὰ τὸν ξεφορτωθῆ, τὸν ρώτησε δυό - τρεῖς φορές:

— Εἶχες κάνεινα γράμμα, δάσκαλε; και τὸν ξενόμησε.

Τὸ ίδιο τοῦκαμαν και στὸ Βελούχι· και στὸν Ἀνεμόμυλο· τὸ μόνο του καταφύγιο ἔμεινε ἡ Μάννα και δὲν Αἴ - Λάζαρος, δην ἔπήγαινε κόσμος..

‘Ως τόσο μιὰ μέρα ξαφνισθήκαμε ποὺ τὸν εἶδαμε σχεπτικῶς κα-

λονδυμένον νάρθη μέσα 'ζενα φαρμακείο που συχνάζαμε. Είχε τόση σοδαρότητα, που δέν τὸν ἐπειράξαμε. Πήγε κατ' εὐθεῖαν σὲ μιὰ γωνία, δημού κάθονταν δ συμβολαιογράφος μας, ξανας γέρος φημισμένος γιὰ τὴν ἔξυπνάδα και τὴν τιμιότητά του, που δλοι τὸν ἔκραζαν «μπάρμπα - Γιαννακό» γιατὶ και οἱ γεροντότεροι γέροντα τὸν θυμοῦνταν.

— Πότε θὰ εἰσαι στὸ γραφεῖο σου, μπάρμπα - Γιαννακό; ἐρώ-τησε δ Κοφοπόδαρος.

- Στής δύο, δάσκαλε.
- Θέλω νὰ σ' εῦρω μόνον.
- Μὲ βρίσκεις.
- Χαιρετε.

“Ενας τὸν ἡρώτησε τότε :

— Διαθήκη θὰ κάμης, δάσκαλε; Ἐκεῖνος ἐθύμωσε και τὸν ἔδρισε. Ἔγελάσαμε και τὸν ἐρώτησε και δεύτερος τὸ ίδιο. Και δταν τὸ βραδάκι τὸν εἰδαν νὰ καταβαίνῃ ἀπὸ τὴ σκραβαλιασμένη σκάλα τοῦ μπάρμπα - Γιαννακοῦ, τὸν ῥώτησαν πάλι:

- Εκαμες τὴ διαθήκη σου, δάσκαλε;

Αὗτὸς ἀπάντησε μὲ μιὰ αἰσχρολογία και ἔψυγε.

Και χάθηκε πειὰ δριστικῶς ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ κόσμου.

Λησμονήθηκε σιγὰ σιγὰ και τότε μόνον τὸν ξαναθυμηθήκαμε, δταν ἀκούσαμε τὴν καμπάνα τοῦ ἀγίου Παντελεήμονος νὰ χτυπάγη λυπητερὰ και ῥωτήσαμε και μάθαμε πῶς πέθανε δ δάσκαλος δ Κοφοπόδαρος. Τότε γίνηκε πολλὴ κουβέντα γι' αὐτόν, παρὰ πολλή γεναλεγεν δ καθένας δσα γῆξε και μάθαινε και ἄλλα.

Τότε μάθαμε και τὰ τελευταῖα του. ‘Ο δάσκαλος δ Πήγτας στὴν ἀρχὴ τὸν εἰχε παραμελήση μὲ δλη τὴν ὑπόσχεσι, που εἰχε δώσῃ στὴν κόρη της ἡ κύρ - ’Αλτάνη: εἴτε που εἰχε βαρεθῆ· εἴτε γιατὶ και αὐτὸς ἀπὸ τὸν καιρό που ἔψυγε ἡ Κοῦλα τὰ εἰχε ρίξῃ λιγάκι· εἴτε και ἀπὸ προφύλαξι, γιατὶ ἀνακάτωναν τὸ δονομα τῆς κόρης του τόσο ἀνόητα· εἴτε ἀκόμα και γιατὶ ὑπῆρχε γνώμη, πῶς μὲ δλη του τὴ φιλαργυρία δ Κοφοπόδαρος δέν εἰχε και πολὺν παρᾶ· γιατὶ και δέν φαινονταν νάχη πουθενὰ τοκισμένα, οὕτε και νὰ ἔξαργυρώνη ποτὲ τοκομερίδιο φάνηκε.

Γιὰ ξανα γιὰ ἄλλο λόγο τέλος πάντων δ κύρ - Πήγτας και ἡ κύρ - ’Αλτάνη εἰχαν ἀρνηθῆ τὸ δάσκαλο τῆς κόρης των.

“Οταν δμως ἔπεσε ἄρρωστος, φαινεται δτι τῶγραφαν στὴν Κοῦλα, ἡ δποία ἐν τῷ μεταξὺ εἰχε πάγη στὴν Τρίπολι, δημού δ ἀνδρας της ἔγινε διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας.

‘Η Κοῦλα ποιός ξέρει τι ἔγραψε, και τότε ἡ κύρ - ’Αλτάνη ἀποφάσισε και πήγε μιὰ μέρα στὴν τρώγλη του. Τὸν γῆρα πεταμένον σᾶν σκυλί σὲ μιὰ φάθια και σχεδὸν ἀναίσθητον· μιὰ γρηγὰ που ἔμπαινε κάποτε και τὸν ἔψυχοπονιόντανε, τὸν ἔκούνησε και ἀνοιξε τὰ μάτια του· ἀλλ ἀμα εἰδε τὴν κύρ - ’Αλτάνη, τὰ ξανάκλεισε.

— Δάσκαλε, δάσκαλε· τοῦ εἶπε ἡ κύρ - ’Αλτάνη· ἀκουσε ἐδῶ, δάσκαλέ μου· ἡ Κοῦλα μας μᾶς γράφει: ἀλλοιῶς νὰ μὴν κάμωμε

παρὰ νὰ σὲ πάρωμε στὸ σπίτι νὰ σὲ περιποιηθοῦμε, σὰν νᾶσουνα πατέρας της· θάρχόντανε, λέει, χωρὶς ἄλλο ἡ ἴδια, ἄλλὰ εἰναι ὀλίγον ἔγκυος, ἐτοιμόγεννη δποῦ λέμε· καὶ οἱ γιατροὶ μὲ κάνενα τρόπο δὲν τὴν ἀφήνουν νὰ μπῆ στὸ σιδηρόδρομο· ἔλα, δάσκαλέ μου, ἐτοιμάσου νὰ σὲ πάρωμε στὸ σπίτι μὲ μιὰν ἀμαξα· πῆγε δ Ἐριστείδης νὰ τὴ φέρῃ· ἔλα, ἀφοῦ τὸ λέει ἡ Κοῦλα.

Ο ἄρρωστος ἀνοιξε πλατειὰ τὰ μάτια του καὶ τὴν ἐκύτταξε, σὰν νὰ μὴν ἀκουγε, σὰν νὰ μὴν καταλάβαινε, σὰν νὰ μὴν ἐπίστευε.

— "Ελα, δάσκαλέ μου, ἔξακολούθησε ἡ κύρ· - Ἀλτάνη· νά! κύτταξε καὶ τὸ γράμμα τῆς Κούλας τῆς ἀγαπημένης σου· νά, διάβασε το.

Ο ἀθλιος ἀνασηκώθηκε καὶ φάνηκε τὸ κουρελιασμένο σακάκι του καὶ τὸ ρυπαρὸ πουκάμισό του, καὶ μιὰ βρῶμα ἀναδόθηκε ποῦ ἔκαμε τὴν κύρ· - Ἀλτάνη νὰ τραβηγθῇ λιγάκι. Ἔζήτησε ψηλαφητὰ τὰ γυαλιά του, τὰ φόρεσε μὲ τρειλάμενα χέρια, γύρισε τὸ γράμμα δεξιὰ ἀριστερὰ καὶ ὑστερα ἀρχισε νὰ τὸ διαβάζῃ λέξι· πρὸς λέξι.

Τὰ θαυμάτα καὶ ἔγραπτα μάτια του ἔλαμψαν γιὰ μιὰ στιγμὴ καὶ τὰ δάκρυδα του ἀφθονα ἀρχισαν νὰ ποτίζουν τὰ ζαρωμένα μάγουλά του καὶ τὰ ρυπαρὰ γένεια του.

Στάθηκε λίγο, καὶ ὑστερα τρέμοντας ἀνασηκώθηκε, γύρισε πρὸς ἕνα εἰκονισματάκι· ποῦ εἶχε, τὸ Χριστὸ μὲ τὸν ἀκάνθινον στέφανον, γονάτισε τρέμοντας πάντα, καὶ κάνοντας τὸ σταυρό του, εἴπε μὲ φωνὴ σύνσμένη :

— Τεέ μου, σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους δίνεις καὶ καλὰ καὶ κακά· σὲ μένα ἔδωκες περισσότερα καλὰ παρὰ κακά· τὸ βλέπω αὐτὴ τὴ στιγμὴ. Σὲ παρακαλῶ, Χριστέ μου, δσα κακὰ ἔχεις νὰ δώσῃς 'ε αὐτή, ρίζες τα στὸ κεφάλι μου, Χριστέ μου, στὸ κεφάλι μου.

Καὶ σωριάστηκε. Η ἀμαξα ποῦ ἔφερε δ κύρ· - Πήττας, τὸν ἐπῆρε σχεδὸν ἀναίσθητον καὶ μόνον ποῦ ἡ κηδεία του ἔγινεν ἀπὸ τὸ σπίτι του· κηδεία πράγματι καλή.

Αργότερα δ Πήττας τοῦ ἔφκιασε καὶ ἔνα μνῆμα σεμνό, ἄλλὰ στερεό, καὶ ἔχάραξαν στὴν πλάκα τὸ ὄνομά του καὶ τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου του. (Κύτταξε οὕτε αὐτὴ τὴ στιγμὴ δὲν θυμοῦμαι τὸ δόλιο του τὸ ἐπώνυμο· τὸ βαφτιστικό του ητανε Σωτήρης). Τέσσαρες ρίζες δενδρολίθανο φυτεμένες στὶς γωνίες τοῦ τάφου, φούντωσαν καὶ σχεδὸν ἐσκέπασαν τὴν πλάκα.

Διὸ· - τρεῖς ἡμέρες ὑστερα ἀπὸ τὴν κηδεία του ἀνοίχθηκε ἡ διαθήκη του στὸ πρωτοικεῖο, καὶ κάμποσος κόσμος ἐπῆρε ἀπὸ περιέργεια. "Αφηνε κάτι στὸν ἄγιο· - Παντελεήμονα, κάτι στὴ γειτόνισσα ποῦ τὸν περιποιοῦνταν, μικρὰ ποσὰ σὲ κάτι μακρυνούς συγγενεῖς του ἀπὸ τὸ Καπέσσοβο, νομοῖς, τῆς Ήπείρου, καὶ τέλος ἔλεγεν :

«... Εἰς τὸ ὑπόλοιπον τῆς περιουσίας μου, ἀνερχόμενον εἰς τριάκοντα (ἀριθ. 30) μετοχάς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, ἐγκαθιστῶ γενικὴν καὶ ἀνευ οὐδενὸς περιορισμοῦ κληρονόμον τὴν μονογενὴ θυγατέρα τοῦ συναδέλφου μου κ. Ἐριστείδου Παπασημάκη, (μεθ' οὐ ἐπὶ τεσσαράκοντα σχεδὸν ἔτη συνυπηρέτησα ἐν ἀδελφικῇ ἀγάπῃ καὶ διμονοίᾳ) κυρίαν Βασιλικήν Θρασυβούλου Β**** λοχαγοῦ, τὴν

μόνην στοργήν, τὴν μόνην χαράν, τὸ μόνον φῶς εἰς τὸν Θλιβερὸν
ζόφον τῆς ζωῆς μου...»

Ο κόσμος εἶπε «θεός σχωρέστονε», ἂν καὶ εὑρισκε πῶς ἔπειπε
νάφηση περισσότερα στὸν ἄγιο Παντελεήμονα.

Ο κύρ - Πήττας ἐδάκρυζε μὲ τὰ μάτια καὶ γελοῦσε μὲ τὸ ὑπό-
λοιπο πρόσωπό του.

Αλλὰ πόσα τάχα αἰσθήματα στὴν ἀγγελία αὐτή, νὰ ἐτρικύμισαν
τὴ λεπτή, τὴν εὐγενική, τὴν τρυφερή καὶ στοργική καρδιὰ τῆς
Κούλας, καὶ πόσα δάκρυα νὰ πλημμύρησαν τὰ μάτια τὰ μενεξε-
δένια μὲ τὰ μεταξωτὰ ματόκλαδα!

Τώρα ἔχει πεθάνη καὶ δ δάσκαλος δ Πήττας καὶ ἡ κύρ - Αλτάνη,
καὶ στὸ σπίτι τους κατοικεῖ μιὰ μακρυνὴ συγγένισσά των. Ο Θρα-
σύδουλος εἶναι συνταγματάρχης ἢ ἀντισυνταγματάρχης. Η Κούλα
ἔχει μισή ντουζίνα παιδιὰ καὶ ἕνα ἀπὸ αὐτὰ τὸ λέει Σωτήρη.

Κάθε καλοκαῖρι ἔρχεται μὲ κᾶποια ἀπὸ τὰ παιδιά της καὶ σπα-
νιώτερα μὲ τὸν ἄνδρα της στὴν πατρίδα της καὶ κάνει μνημόσυνο
στὸν "Αἴ - Λάζαρο γιὰ τοὺς νεκρούς της.

Καὶ πάντα περνάει ἀπὸ ἕνα ἀσημο μνῆμα, σκεπασμένο μὲ δενδρο-
λίβανο, στέκεται λίγη ὥρα κυττάζοντας τὴ χορταριασμένη πλάκα,
καὶ 薨τερα λέει στὰ παιδάκια της :

— Εδῶ, παιδιά μου, εἶναι θαυμένος ἔνας ἄμοιρος, ποὺ ἀγωνί-
σῃ καὶ στερήθηκε 'c ὅλη του τὴ ζωὴ γιὰ σᾶς πέστε «θεός
σχωρέστονε».

— Θεός σχωρέστονε λένε τὰ παιδιὰ καὶ κόδουν ἀπὸ ἕνα κλω-
νάρι δενδρολίβανο.

Η Κούλα σφογγίζει δυό χονδρὰ δάκρυα ποῦ ἀναβλύζουν στὰ μά-
τια της, τὰ γηρασμένα κάπως τώρα, ἀλλὰ πάντα ἡμερα καὶ γλυκά.

Δὲν ἔζησε ἄδικα κι' ὁ Κοφοπόδαρος.

(Ἐν Μακές τῆς Νιγρίτας 26 - 31 Μαρτίου 1916)

Α. ΤΡΑΥΛΑΝΤΩΝΗΣ

ΤΟ ΑΦΘΑΣΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

ΜΟΙΑΖΟΥΝΕ κάποιοι στοχασμοὶ σὰν κύματα ἀφρισμένα,
ποῦ ἄθλια ναυάγια φέροντες σὲ μιὰν ἀκρογιαλιά . . .

Καῦμοι καὶ πόθοι τῆς ζωῆς καὶ μίση ἀγριεμένα
σβένουν πρὶν φτάσουν στῆς ψυχῆς τὴν ἡρεμη ἀμμονδιά.
Καὶ μὲ λικνίζει Θλιβερὴ ἀρμονία. — Ω! μὴ νομίσῃς
τέτοιο τραγούδι πῶς μπορεῖς σὲ στίχους νὰ τὸ κλείσῃς.

(Αθήνα, 1914)

ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ